

Om Alan Twelvetrees, Community Work¹⁾ – og Helga

«... at it's simplest, community work is the process of assisting people to improve their communities by undertaking collective action» skriver Alan Twelvetrees.²

«Det høres flott ut», tenker jeg. Men så tenker jeg på Helga. Multifunksjonshemmete Helga. Liten og vridd i skallstolen sin. Hendene pent krummet under haken. Med noen lyder som – så vidt vi vet – betyr at hun har det bra. Som skriker små skjærende skrik når noe ikke er bra. «... ensure first, that people (...) get a better deal», skriver Twelvetrees videre, «... and second, that they bring this 'better deal' about themselves, as least as far as possible, and develop more skills and confidence in the process».³

«Ah», tenker jeg. Så kan vi trille Helga fremfor Stortinget, da. Foran rådhuset. Eller byrådsavdelingen. Sette en megafon foran de små skrikene hennes. La det stå til. Det kunne folk kanskje skjønt, hvis vi forklarte det. Det er bare det at Helga ikke vet av verken storting, rådhus eller byråd. Ville ikke forstått hvorfor lydene ble så høye. Neppe kjent dem igjen som sine. Ikke visst at hun var i ferd med å gjøre opprør. Gripe til ordet. Kreve sin rett til færre helgevikarer. Ville kanskje bare bli redd. Slett ikke fått «more skills and confidence».

Og vi ville sett at hun ikke hadde det godt. Skrudd megafonen av. Satt henne bedre til rette. Funnet puten hun liker. Gjenskapt hennes trygge verden, slik vi vet hun liker den best. Hele aktivistkarrieren over på et blunk. Helga ville ikke engang visst at hun var aktivist.

Twelvetrees ville verken anerkjent henne som aktivist, eller oss som samfunnsarbeidere. Slik han ser det kan vi aldri gjøre samfunnsarbeid overfor Helga. De måtene hun kan mobilisere på kvalifiserer ikke. Vi andre kan kanskje bidra til å skaffe henne «a better deal» – kortene delt ut på nytt – ut fra tilsvarende verdier, altså kjærlighet, rettferd, respekt og selvbestemmelse. Og vi vil kunne ha en tilnærming i tråd med samfunnsarbeid. Men så lenge det ikke fremmer autonome og kollektive handlinger, vil det ikke kunne skiller fra sosialt arbeid – og omsorg.⁴

Thomas Owren
er høyskolelærer og
masterstudent
ved Høgskolen i Bergen
(tow@hib.no)

1) På norsk: samfunnsarbeid.

2) Twelvetrees 2002, s. 1. På norsk: «... i sin enkleste form er samfunnsarbeid prosessen med å hjelpe folk å forbedre sine samfunn gjennom kollektiv handling». Her kan *samfunn* like gjerne betegne en gruppe mennesker i samme situasjon eller med samme problem eller diagnose, som et geografisk område.

3) Ibid s. 1 og 2. På norsk: ... for det første sikre at folk bedrer sin situasjon, for det andre at de (så langt som mulig) *selv* forårsaker denne endringen, og underveis utvikler bedre ferdigheter og selvtillit.

4) Ibid s. 114

For – så vidt vi kan forstå – forstår ikke Helga større sammenhenger enn dem hun selv kan se og føle på kroppen. Hun kan ikke tenke lange tanker om samarbeid og kollektiv handling som middel til å bedre sin egen situasjon og oppnå slikt som hun og andre har behov for. Kan ikke begripe sammenhenger som handler om at man gjennom kollektiv handling kan påvirke andre som disponerer ressurser på måter som utløser ressurser og åpner stengsler, og at det kan gjøre en forskjell i eget liv.

Så Helga er dømt til individuell aksjon. Og vi som kjenner henne best ser godt når det har vært mange vikarer på jobb. Når tinningen hennes er hoven etter mange dunk mot kanten av skallstolen, og hun har *protestert*. Mot den våte bleien. Mot suget i magen. Puten som var feil. At hun måtte sitte vondt så lenge. Selv om hun sa fra. Slik hun sier fra. På den måten hun kan si fra. Hvis noen kan høre.

*

Når det gjelder Helga, har jeg kommet frem til at Twelvetrees tar feil. Som samfunnsarbeidere må vi starte der folk er. I kjernen av samfunns-

See me

arbeid finner vi *empowerment*.⁵ Da må også vår utgangspunkt være at «... individer er kompetente når de gis de rette forutsetningene», samt en høy grad av «... tiltro og tillit ...» til den det gjelder.⁶

For meg må en høy grad av tiltro og tillit også romme tvil. Og hvis denne tvilen skal komme folk til gode, kan vi ikke diskvalifisere dem fra å ha en mening om eget liv. Da kan vi ikke beslutte på deres vegne, at deres ytringer og handlinger aldri vil kunne spille sammen med andres på kollektive og autonome måter som endrer omgivelsene. Samfunnsarbeid må være et kontinuum. Der vi setter strek, fradømmer vi også noen *muligheten* – både til relevans i eget liv og til å endre sine omgivelser.

Det er særlig to forhold som styrker dette. Hvis vi beskriver folk som «... *highly dependent or incapacitated*»⁷, er ikke det en beskrivelse av dem, men av deres relasjon til omgivelsene. Det har jeg lært av Michael Oliver.⁸ Inkapasiteten vi ser hos Helga, blir dermed et uttrykk for de relasjoner hun er i med andre, ikke for hvem hun er i seg selv. Og hennes liv og mulighet til å komme til orde er uendelig avhengig av andre. Hennes hjelpere. Oss. Ser vi ingen muligheter, har hun ingen. Hennes muligheter ligger i våre hender.

For det andre kan den inkapasiteten vi ser i dag i stor grad være et resultat av et langt liv med andres manglende tiltro, tillit og tvil. Hjelpeløshet læres. Omsorg har hun fått. Hennes sårbarhet har blitt hørt. Men den har blitt hørt som en bønn, ikke møtt som en utfordring. Og når hennes ytringer og bevegelser ikke har blitt forstått som potensiell kompetanse til å ha en mening om eget liv, har de heller aldri kunnet vokse til å bli det. Dette er *depowerment*.⁹

Så, når det har vært mange vikarer på jobb og Helgas tinning er hoven etter dunk mot kanten av skallstolen, når hun har *protestert* – vil hennes omgivelser kunne konkludere med at det er slik Helga «er». At det er hennes triste skjebne og tragiske lodd, hennes personlige tragedie – uavhengig av oss rundt henne. For slik kan det se ut når hun ikke har vært tilbudt omgivelser som kunne synliggjort hennes ytringer, bevegelser og reaksjoner som kompetanse. Vi er våre brillers smed.¹⁰ Og akkurat de brillene har vi ikke forstått oss på å smi.

Jeg kan tenke meg at i vår kulturs sjel lever fortsatt det bildet Inger

5) Minkler og Wallerstein 2005 s. 34. På norsk brukes ofte ordet *myndiggjøring*.

6) Tengquist 2007 s. 78 og 79

7) Twelvetrees 2002 s. 114. På norsk: «... svært avhengige og uføre» (eller «inkapasitert»)

8) Oliver 1996

9) På norsk kan det kalles *umyndiggjøring*

10) Østberg, i Sudmann 2001

See the Light

Hagerup tegnet når hun til åpningen av Ragna Ringdals barnehjem skrev at vår lille søster bare har et hjerte med sorg og glede i, et barnehjerte, og at det beste vi kan gjøre er å gjøre livet hennes godt.¹¹

Det er et besnærende bilde. Det appellerer til følelsene. Og fornuften. Det er også et bilde som oppmuntrer til å sette en strek – «etter denne streken finnes bare omsorgen». Antonio Gramsci var en kar som hadde litt av hvert å si om fornuften. Han sa at de dominerende holdningene internaliseres, aksepteres som fornuft og derigjennom får legitimitet.¹² Ideen om at relevans i (og meninger om) eget liv stopper ved et visst funksjonsnivå har hatt hegemoni. Og ved den porten kan jeg ane at også Twelvetrees har latt sine tanker hvile: Han tror ikke, og kan derfor heller ikke se.

*

Andre både tror og ser. Som Mette Løvas sa det på den nordiske konferansen «Det gode samspill» i Sandnes i 2007, som Turid Horgen sier det

11) Hagerup 1964 (1998) s. 123

12) Gramsci, i Ledwith 2005 s. 121

i boka «Det nære språket»: Det er språk der, for den som kan være tilstede.¹³

Jeg vil tro. At det er mulig å ta Helga på alvor. Etablere et miljø rundt henne som kommuniserer med henne. Som gjør hennes bevegelser og reaksjoner språklige, gjennom *sine* valg og reaksjoner. Som har en vilje ikke bare til å *lytte*, men også *ta til følge*.

Det første er å tro. Det andre er å våge å tolke. Det tredje er å prøve ut om våre ulike tolkninger har livets rett. Det kan gi grunnlag for god omsorg. Det fjerde er å la det vi tror vi forstår påvirke de store og små planer vi legger i hennes liv. Det femte er å formidle alt dette til andre. Hjelp andre å se. Vise.

Å la Helga komme til orde innebærer å gi det hun formidler definerende kraft overfor oss og vårt arbeid. Og overfor hennes større omgivelser. Da nærmer vi oss også samfunnsarbeidets grunn.

Og kravet om kollektiv organisering? Jeg har tenkt å overse det. Jeg vet ikke i hvilken grad Helga og andre som henne kan organisere seg. Jeg vil ikke utelukke det. Jeg velger å være i tvil. I et samfunn hvor også de med omfattende sanse- og bevegelsestap virkelig ble hørt i eget liv, ville Helgas liv vært annerledes. At det ikke er slik, kan sees som et samfunnsmessig overgrep overfor henne og andre som har det slik som henne. Det overgrepet skal ikke være vårt grunnlag for å si at egenorganisering er umulig. Det vil være – på ny – å legge vår fantasiløshet til grunn for hennes livs betingelser.

Så, Alan Twelvetrees – bollocks to you! Men takk for alt det andre!

Litteratur

Hagerup, Inger (1998). *Samlete dikt*. Aschehoug.

Horgen, Turid (2006). *Det nære språket: Språkmiljø for mennesker med multifunksjonsbemming*. Universitetsforlaget

Ledwith, Margaret (2005). *Community development: A critical approach*. British Association of Social Workers/Policy Press.

Minkler, Meredith og Wallerstein, Nina (2005). Improving Health through Community Organization and Community Building: A Health Education Perspective. I: Minkler, Meredith (red) (2005).

Community Organizing and Community Building for Health. Rutgers University Press.

Oliver, Michael (1996). *Understanding disability: From Theory to Practise*. Palgrave Macmillan

SOR (2007). *Første dagen av Nordisk konferanse i Sandnes, 12. nov.* [Internett]

Tilgjengelig fra <http://www.samordningsradet.no/no/forside/forste-dagen-av-nordisk-konfer/>.

Lest 8. september 2008.

Sudmann, Tobba (2001). *Hverdagspraksis versus fysioterapipraksis*. I: Fysioterapeuten 2001;68(12):18-20

Tengquist (2007). Å begrense eller skape muligheter – om sentrale holdninger i empowermentarbeidet.

I: Askheim, Ole Petter og Starrin, Bengt (2007). *Empowerment i teori og praksis*. Gyldendal Akademisk.

Twelvetrees, Alan (2002). *Community Work, 3. edition*. British Association of Social Workers.

13) SOR 2007 og Horgen 2006